

АНАЛІЗ ПРИПИСУ ДЕРЖПРАЦІ ТИПОВІ ПОРУШЕННЯ ВЕДЕННЯ ЕЛЕКТРОГОСПОДАРСТВА. ЧАСТИНА II

Ірина Чирва,

*начальник відділу нагляду в агропромисловому комплексі та соціально-комунальній сфері
Управління Держпраці у Кіровоградській області*

Продовжуємо розглядати порушення вимог законодавства з охорони праці, виявлені у фермерському господарстві, яке має на балансі електроустановку. Такі порушення можуть бути типовими для інших сільгоспприємств.

Відсутність дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки в діючих електроустановках і на кабельних лініях напругою понад 1000 В, в зонах дії струму високої частоти та/або відсутність дозволу на експлуатацію (застосування) устаткування підвищеної небезпеки.

Керівник підприємства зобов'язаний забезпечити утримання, експлуатацію і обслуговування електроустановок відповідно до вимог чинних нормативних документів.

Порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки затверджено постановою КМУ від 26.10.2011 р. № 1107, в редакції постанови КМУ від 03.02.2021 р. № 77 (далі – Порядок № 1107). У додатку 2 до цього Порядку наводяться види робіт підвищеної небезпеки, які поділено на групи:

- «А» – види робіт, які потребують оформлення дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки (далі – Дозвіл);
- «Б» – види робіт, які здійснюються на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань охорони праці за формою згідно з додатком 8 до Порядку № 1107 (зразок такої декларації та порядок її заповнення див. в «АгроПРО», 2020, № 9, с. 41 – ред.).

Відповідно до п. 9 групи А **роботи в діючих електроустановках і на кабельних лініях напругою понад 1000 В, в зонах дії струму високої частоти, здійснюються на підставі виданого в органах Держпраці Дозволу.**

Також **на підставі Дозволу, виданого в органах Держпраці, здійснюється експлуатація устаткування напругою понад 1000 В, що передбачено п. 8 Групи А Переліку машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки Порядку № 1107.**

Не забезпечено утримання, експлуатація та обслуговування електроустановок відповідно до вимог чинного законодавства. Не призначена особа, відповідальна за безпечний стан та технічну експлуатацію електроустановок. Не забезпечена необхідна кількість електротехнічних працівників.

Для організації забезпечення працівників під час експлуатації електроустановок в господарстві **роботодавець повинен призначити (наказом) відповідального за справний стан і безпечну експлуатацію електрогосподарства.**

Такий відповідальний повинен бути з числа інженерно-технічних працівників, які мають електротехнічну підготовку і пройшли перевірку знань у встановленому порядку. Також роботодавець має забезпечити достатню кількість електротехнічних працівників (п. 1.3.1 Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів, затверджених наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 09.01.1998 р. № 4, НПАОП 40.1-1.21-98 (далі – ПБЕЕС).

Якщо працівників з електротехнічною підготовкою немає, то роботодавцю необхідно забезпечити навчання обраного працівника або взяти ці обов'язки на себе і також пройти навчання.

Працівники, які пройшли перевірку знань з питань технології робіт, правил пожежної безпеки та охорони праці і посада або професія яких пов'язана з обслуговуванням електроустановок, вважаються електротехнічними працівниками (п. 3.27 Правил технічної експлуатації електроустановок споживачів (далі – ПТЕЕС)).

Відсутність у працівників відповідної групи з електробезпеки (I, II, III, IV, V).

Працівники, що обслуговують електроустановки, зобов'язані відповідно до займаної посади чи роботи, яку вони виконують, мати відповідну групу з електробезпеки.

Для одержання групи I, незалежно від посади і фаху, необхідно пройти інструктаж з електробезпеки під час роботи в цій електроустановці з оформленням у журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці. Інструктаж з електробезпеки на I групу має проводити особа, відповідальна за електрогосподарство, або, за її письмовим розпорядженням, – особа зі складу електротехнічних працівників з групою III. Мінімальний стаж роботи в електроустановках і видання посвідчень працівникам з групою I не вимагаються. Працівникам молодшим 18 років не може бути присвоєно I групу.

Для одержання груп II–III працівники мають:

- а) чітко усвідомлювати небезпеку, пов'язану з роботою в електроустановках;
- б) знати і уміти застосувати на практиці ці та інші правила безпеки в обсязі, потрібному для роботи, яка виконується;
- в) знати будову і улаштування електроустановок;
- г) уміти практично надавати першу допомогу потерпілим в разі нещасних випадків, в тому числі застосовувати способи штучного дихання і зовнішнього масажу серця.

Для одержання груп IV–V додатково необхідно знати компонування електроустановок і уміти організувати безпечно проведення робіт, уміти навчати працівників інших груп та надавати першу допомогу потерпілим від електричного струму.

Працівнику, який пройшов перевірку знань, видається посвідчення встановленої форми, яке він зобов'язаний мати при собі під час роботи. Посвідчення про перевірку знань працівника є документом, який засвідчує право на самостійну роботу в електроустановках на зазначеній посаді за фахом.

Мінімальний стаж роботи в електроустановках достатній для присвоєння чергової групи з електробезпеки

Категорія персоналу	Мінімальний стаж роботи в електроустановках з попередньою групою для одержання групи (місяців)***			
	II	III*	IV*	V*
1. Електротехнологічні працівники**	2	–	–	–
2. Електротехнічні працівники. Адміністративно-технічні, інспектувальні, чергові, ремонтні та оперативно-ремонтні працівники:				
2.1. З вищою технічною, спеціальною електротехнічною середньою освітою	не нормується	1	3	6
2.2. Що закінчили спеціалізовані ПТУ	1	2	3	12
2.3. Без спеціальної освіти	2	2	12	24
3. Практиканти:				
3.1. Університетів, коледжів	1	3	–	–
3.2. Профтехучилищ	1	6	–	–
<i>Примітки:</i>				
* для одержання III-V груп вимагається спеціальне навчання стосовно посади, яку займає працівник;				
** присвоєння III-V груп електротехнологам проводиться у виключних випадках згідно з пунктом 2 цієї таблиці;				
*** стаж роботи та група з електробезпеки в електроустановках до 1000 В не враховуються під час визначення мінімального стажу в електроустановках понад 1000 В.				

Для присвоєння чергової групи з електробезпеки необхідно мати мінімальний стаж роботи в електроустановках з попередньою групою, зазначеною у таблиці.

Не розроблено та не затверджено Положення про енергетичну службу підприємства.

Енергослужба (енерговідділ) – це структурний підрозділ сільгоспідприємства, яка відповідно до наданих повноважень здійснює організацію технічної експлуатації, ремонт та безпечне обслуговування енергетичних установок, а також якісне, безперебійне та економне енергозабезпечення (п. 3.9 ПТЕЕС).

Керівник підприємства повинен затвердити Положення про енергетичну службу підприємства, а також посадові інструкції та інструкції з охорони праці (п. 1.3.1 ПБЕЕС). Положення розробляється в довільній формі та має містити загальні норми згідно з правилами ПБЕЕС та ПТЕЕС, основні завдання та функції, права та порядок взаємовідносин з іншими підрозділами підприємства.

Не призначена відповідальна особа за збереження та справність електроінструменту. Не ведеться Журнал обліку, перевірки та випробування електроінструменту, трансформаторів, перетворювачів частоти та переносних світильників.

Електроінструмент, розподільчі трансформатори безпеки та знижувальні трансформатори, перетворювачі частоти, захисно-вимикальні пристрої та кабелі-подовжувачі **підлягають періодичній перевірці не рідше як 1 раз на 6 місяців.**

Під час періодичної перевірки здійснюється:

- зовнішній огляд;
- перевірка роботи на холостому ході не менше 5 хв;
- вимірювання опору ізоляції мегомметром на напругу 500 В протягом 1 хвилини за умови ввімкненого вимикача, в цьому разі опір ізоляції має бути не менше 1 МОм;
- перевірка справності кола заземлення (для електроінструменту класу I).

Результати перевірок і випробувань електроінструменту, знижувальних і розподільчих трансформаторів безпеки, перетворювачів частоти, захисно-вимикальних пристроїв та кабелів слід заносити в «Журнал обліку, перевірки та випробування електроінструменту, трансформаторів, перетворювачів частоти та переносних світильників». Форма цього журналу наведена у додатку 6 до ПБЕЕС. Його повинна вести особа, відповідальна за збереження та справність електроінструменту (пункти 6.7.24, 6.7.36 ПБЕЕС).

Не проведені профілактичні лабораторні випробування та вимірювання електроустановок.

Роботодавець повинен забезпечити проведення протиаварійних, приймально-здавальних і профілактичних випробувань та вимірювань електроустановок згідно з правилами і нормами.

Проведення електричних випробувань обладнання і електричних вимірювань повинно здійснюватись випробувальними електроустановками і електротехнічними лабораторіями, які отримали відповідний дозвіл. Випробування проводяться відповідно до вимог і норм, вказаних у ПБЕЕС, ПТЕЕС та в інструкціях заводів-виробників.

Не проведено опосвідчення стану безпеки електроустановок.

Регламентні роботи з проведення опосвідчення стану безпеки електроустановок споживачів виконуються підприємством згідно з орієнтовним переліком робіт.

Періодичність опосвідчень стану безпеки становить 1 раз на 3 роки після первинного опосвідчення.

Рівень безпечного стану електроустановок оформлюється актом, у якому оцінюється стан безпеки діючого електроустановки, наявність необхідної експлуатаційної та оперативної документації в електрогосподарстві (п. 8.1 ПБЕЕС).

Опосвідченням передбачається:

- перевірка наявності експлуатаційної і виконавчої документації в обсягах, визначених вимогами ПБЕЕС, ПТЕЕС, СНиП, державних стандартів, під час експлуатації електроустановок споживачів, паспортно-технічних даних, інструкцій щодо експлуатації устаткування;

- визначення достатності і працездатності захисноблокувальних пристроїв;
- оцінка стану безпеки електроустаткування, а також стану будівельної частини будівель і споруд енергетичних об'єктів;
- перевірка періодичності і якості виконання регламентних робіт щодо обслуговування електроустаткування;
- оцінка рівня фахової підготовки працівників з питань безпеки, відповідності кваліфікації до робіт, що виконуються.

Акти опосвідчення стану безпеки електроустановок реєструються та зберігаються або на підприємстві, або у власника.

Копії актів, після закінчення звітного періоду, направляються в територіальні органи Держпраці (пункти 8.3–8.4 ПБЕЕС).

Не складений перелік робіт, що виконуються в електроустановках за нарядами-допуском, розпорядженням та в порядку поточної експлуатації.

Безпека робіт в електроустановках досягається такими організаційними заходами:

- затвердження переліку робіт, що виконуються за нарядами, розпорядженнями і в порядку поточної експлуатації;
- призначення осіб, відповідальних за безпечне проведення робіт;
- оформлення робіт нарядом, розпорядженням або затвердження переліку робіт, що виконуються в порядку поточної експлуатації;
- підготовка робочих місць;
- допуск до роботи;
- нагляд під час виконання робіт;
- переведення на інше робоче місце;
- оформлення перерв в роботі та її закінчення.

Працівник, який видає наряд, розпорядження, має забезпечити можливість безпечного виконання роботи.

Він відповідає за достатність і правильність зазначених у наряді заходів безпеки, за якісний і кількісний склад бригади і призначення працівників, відповідальних за безпечне виконання робіт, а також за відповідність груп з електробезпеки працівників, які зазначені в наряді, роботі, що виконується.

Форма наряду-допуску та вказівки щодо його заповнення наведені в додатку 4 до ПБЕЕС.

Право видачі нарядів та розпоряджень надається адміністративно-технічним працівникам підприємства, які мають:

- ✓ групу V – в електроустановках понад 1000 В;
- ✓ групу IV – в електроустановках до 1000 В.

Особи, які складають і затверджують перелік робіт, що виконуються в порядку поточної експлуатації, визначають необхідність, можливість і періодичність безпечного виконання цих робіт з огляду на місцеві умови, а також кількісний та якісний склад виконавців на кожний вид роботи (розділ 3 ПБЕЕС).

Не розроблена однолінійна електрична схема електромереж.

Електрична схема електромереж – це графічне зображення дво- або трифазної мережі, що об'єднує всі пристрої електричного кола за допомогою однієї лінії. Це дозволяє значно спростити технічну документацію, зробити її не такою об'ємною і зрозумілішою для сприйняття.

Однією з вимог п. 8.7.3 ПБЕЕС є наявність на підприємстві однолінійної схеми електроустановок. Пункт

5.3.1 ПТЕЕС вимагає наявність виконавчих схем первинних і вторинних електричних з'єднань.

Не складено перелік працівників, які мають право проведення оперативних переговорів з енергопостачальною організацією.

Оперативне обслуговування електроустановок може здійснюватися як оперативними чи оперативно-ремонтними працівниками підприємства, за якими закріплена ця електроустановка, так і виїзними, за якими закріплена група електроустановок.

Вид оперативного обслуговування, кількість оперативних працівників в зміну чи на електроустановці визначаються особою, відповідальною за електрогосподарство, за узгодженням з керівництвом підприємства і зазначаються в інструкціях (п. 2.2.1 ПБЕЕС).

Список працівників, які мають право проводити оперативні переговори з енергопостачальною організацією, визначається особою, відповідальною за електрогосподарство, затверджується керівником, погоджується з територіальними органами Держпраці та передається у відповідну оперативну службу енергопостачальної організації.

Довідково слід роз'яснити, що під час перевірок електрогосподарства на підприємствах застосовуються Критерії перевірки стану безпеки по видах електроустановок (п. 8.7.1 ПБЕЕС), зокрема:

- **повітряні лінії електропередавання:** наявність відповідних оперативних написів, відповідність габаритів Правилам, стан проводів, опор, ізоляторів, заземлення, стан виводів, кабельних воронок, спусків заземлення, плакатів безпеки;
- **кабельні лінії:** стан кабельних каналів, конструкцій, оболонки, вводів в будівлю, переходів, розпізнавальних знаків; перетинів з комунікаціями, спорудами; наявність маркування; захист від механічних пошкоджень, корозії; заземлення оболонки, броні, контроль температури нагрівання, кінцеві заробки і з'єднувальні муфти;
- **трансформатори:** наявність оперативних написів, стан пристроїв рівня і температури мастила, заземлення, ізоляторів, ошикування, кабелів; наявність і стан засобів пожежогасіння, стан систем охолодження, терміни виконання регламентних робіт;
- **підстанції, розподільчі пристрої:** наявність оперативних написів, стан масляних, повітряних вимикачів, роз'єднувачів, блокувань, заземлень; наявність мастила в маслонаповнювальних апаратах; стан збірних шин і їхньої ізоляції, кабелів, проводів, електровимірювальних приладів;
- **релейний захист:** стан пристроїв захисту ліній, що відходять, трансформаторів, потужних електродвигунів; види захисту, відповідність установок до проекту; наявність АПВ, АВР, АЧР, періодична перевірка і контроль справності пристроїв РЗА, наявність інструкцій щодо обслуговування;
- **електродвигуни:** стан вводів, заземлення, відповідність захисту, наявність оперативних написів;
- **комплектувальні пристрої:** стан ізоляторів, корпусів конденсаторів, заземлення, огорожень, захисні і протипожежні засоби, наявність і стан блокувань, наявність однолінійної схеми установки, експлуатаційного журналу;
- **внутрішньоцехові установки:** стан безпеки, відповідність електропроводок ПБЕЕС, ПТЕЕС, дотримання термінів перевірки ізоляції електропроводки і наявність протоколів випробування. Правильність виконання заземлення (занулення) струмоприймачів, апаратури, наявність плакатів безпеки, наявність оперативних написів і написів за функціональним призначенням на збірках, наявність і справність запірних пристроїв та огорожень. Відповідність переносних електросвітильників, електроінструменту, трансформаторів безпеки і зварювальних трансформаторів вимогам ПБЕЕС, ПТЕЕС.

Наша сторінка на «Фейсбуці»: АгроPRO